

Z ŻYCIA ARCHIWÓW, BIBLIOTEK I MUZEÓW

KS. STANISŁAW KARLIŃSKI

Archiwa, Biblioteki
i Muzea Kościelne. Tom 4.

OSIEM PRAC METODYCZNYCH OŚRODKA AMBK ORAZ ZASTOSOWANIE ICH W ZBIORACH KOŚCIELNYCH

Powołany do życia w r. 1956 przy Bibliotece Uniwersyteckiej KUL, z inicjatywy jej dyrektora o. dra Romualda Gustawa OFM, Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych rozwijał się początkowo i pracował jako jeden z działów tejże biblioteki. W roku akademickim 1958/59 Ośrodek został oddzielony od Biblioteki i zespolony bezpośrednio z Katolickim Uniwersytetem jako międzywydziałowy zakład uniwersytecki o charakterze naukowym i usługowym. W r. 1959 Ośrodek otrzymał własny statut. Jak wynika ze statutu — Ośrodek jest nie tylko instytucją wewnętrzną KUL ale również posiada w wysokim stopniu zadania ogólnokrajowe, przede wszystkim zaś organizacyjno-metodyczne w stosunku do archiwów, bibliotek i muzeów kościelnych oraz szkolenie zawodowe pracowników tychże zbiorów¹. Takich kursów szkoleniowych przeprowadził Ośrodek (przedtem Biblioteka) już kilka: 2 archiwalne i 5 bibliotekarskich².

Głównym środkiem szerzenia znajomości pracy w zbiorach kościelnych. obok wzmiankowanych już kursów, jest organ Ośrodka ABMK — *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, który spotkał się z uznaniem w kraju i za granicą. W tymże czasopiśmie ukazał się już szereg prac metodycznych, poświęconych tymże zbiorom, które z kolei wydano jako odbitki.

Prace te (odbitki), ujmowane pod względem rzeczowym, przedstawiają się następująco:

1) Ks. Stanisław Librowski: *Stan i potrzeby archiwów kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres*. Lublin 1959. 8° ss. 16³.

¹ Statut Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy KUL. Lublin 1960 s. 3—4; [Ks. S. Librowski, W. Nowodworski]: Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych. *Archiwa, Bibliot. Kośc.* T. 1: 1959/60 z. 1 s. 10—17; ks. S. Librowski: Sprawozdanie z działalności Ośrodka ABMK za lata 1958/59. Tamże. T. 1: 1959/60 z. 2 s. 131—132; ks. B. Kumor: Sprawozdanie z działalności Ośrodka ABMK za rok 1960. Tamże. T. 4: 1962 s. 351—353.

² Ks. S. Librowski: Pierwszy kurs archiwalny dla pracowników archiwów kościelnych, przeprowadzony w Lublinie w r. 1956. *Archeion*. 27: 1957 s. 325—333; tenże: Pierwszy kurs dla pracowników archiwów kościelnych. *Aten. kapł.* T. 54: 1957 s. 117—121; ks. B. Kumor: Sprawozdanie z kursu dla pracowników archiwów kościelnych, zorganiz. przez Ośrodek ABMK w dniach 3—8 lipca 1961 r. *Archiwa, Bibliot. Kośc.* T. 3: 1961 z. 1/2 s. 103—110; W. Nowodworski: Kurs bibliotekarski dla pracowników bibliotek kościelnych przy instytucjach diecezjalnych i zakonnych. *Prz. bibliot.* R. 24: 1956 s. 82—84; tenże: Działalność Biblioteki Uniwersyteckiej KUL w zakresie reorganizacji zbiorów kościelnych. Tamże. R. 26: 1958 s. 87—90; ks. B. Kumor: Sprawozdanie z kursu dla pracowników inwentaryzacji średniowiecznych rękopisów bibliotecznych, zorganizowanego przez Ośrodek ABMK w dniach od 4 do 8 lipca 1960 r. *Archiwa, Bibliot. Kośc.* T. 2: 1961 z. 1/2 s. 283—288.

³ *Archiwa, Bibliot. Kośc.* T. 1: 1959/60 z. 1 s. 20—33.

2) O. Romuald Gustaw OFM: *Stan i potrzeby bibliotek kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres*. Lublin 1960. 8° ss. 12. Odbitki prac metodycznych z czasopisma *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 5⁴.

3) Ks. Władysław Smoleń: *Stan i potrzeby muzeów kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres*. Lublin 1960. 8° ss. 16. Odbitki prac metodycznych 6⁵.

4) *Statut Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*. Lublin 1960. 8° ss. 4. Odbitki prac metodycznych 2⁶.

5) Ks. Stanisław Librowski: *Projekt statutu i regulaminu archiwum diecezjalnego*. Lublin 1960. 8° ss. 10. Odbitki prac metodycznych 3⁷.

6) Bp Walenty Wójcik: *Projekt statutu i regulaminu biblioteki diecezjalnej (seminaryjskiej)*. Lublin 1961. 8° ss. 10. Odbitki prac metodycznych 7⁸.

7) Ks. Władysław Smoleń: *Projekt statutu i regulaminu muzeum diecezjalnego*. Lublin 1961. 8° ss. 12. Odbitki prac metodycznych 8⁹.

8) Ks. Leon Figarski: *Projekt wzoru sporządzania inwentarza kościelnego i beneficjalnego*. Lublin 1960. 8° ss. 18. Odbitki prac metodycznych 4¹⁰.

Prace te omówię w porządku, w jakim zostały wyliczone.

Trzy pierwsze paralelne prace: *Stan i potrzeby archiwów*, *Stan i potrzeby bibliotek* oraz *Stan i potrzeby muzeów* były napisane z inicjatywy o. dra Romualda Gustawa OFM, dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, oraz o. mgra Eugeniusza Reczka SJ, kierownika Ośrodka ABMK i zostały wygłoszone jako referaty programowe na Pierwszym Zjeździe Archiwistów, Bibliotekarzy i Muzeologów Kościelnych zwołanym przez wspomniany Ośrodek (na życzenie Księdza Prymasa i Episkopatu Polski) w dniach 26 i 27 VI 1957 na Jasną Górę¹¹. A naprzód:

1) Ks. Stanisław Librowski: *Stan i potrzeby archiwów kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres*.

Autor podzielił swój referat na dwie części: I — *Stan i potrzeby archiwów kościelnych* i II — *Program pracy na najbliższy okres*. Wykazał on, że stan archiwów kościelnych na ogół nie jest zadawalający a potrzeby, zarówno organizacyjne jak i co do pracy w archiwach, są bardzo duże.

W pierwszej części referatu — przy omawianiu organizacji archiwów kościelnych autor przeanalizował następujące zagadnienia: archiwum, zasób archiwalny, archiwista, pomieszczenie, budżet, pracownia archiwalna i księgozbiór podręczny archiwum, natomiast przy rozważaniu pracy w archiwach — czynności wstępne z konserwacją, porządkowanie, inwentaryzowanie, udostępnianie, koncentrację, ekstradycję i mikrofilmowanie akt, oraz sprawozdania archiwalne.

W drugiej części odczytu, stanowiącej program pracy na najbliższą przy-

⁴ Tamże s. 34—43.

⁵ Tamże s. 43—56.

⁶ *Archiwa, Bibliot. kośc.* T. 1: 1959/60 z. 2 s. 5—7.

⁷ Tamże s. 8—15.

⁸ *Archiwa, Bibliot. kośc.* T. 2: 1961 z. 1/2 s. 177—184.

⁹ Tamże s. 227—236.

¹⁰ *Archiwa, Bibliot. kośc.* T. 1: 1959/60 z. 2 s. 16—31.

¹¹ [Ks. S. Librowski]: Pierwszy Zjazd Archiwistów, Bibliotekarzy i Muzeologów Kościelnych. *Archiwa, Bibliot. kośc.* T. 1: 1959/60 z. 1 s. 18—20; tenże: Pierwszy Zjazd Archiwistów, Bibliotekarzy i Muzeologów Kościelnych. *Aten. kapł.* T. 55: 1957 s. 311—313.

szłość, autor apelował (do władz kościelnych: diecezjalnych i zakonnych oraz do samych archiwistów) o urzędową erekcję archiwów kościelnych i nadanie im statutu i regulaminu, o niezwłoczne mianowanie w każdej diecezji i prowincji zakonnej (gdzie dotąd tego nie uczyniono) oddzielnego archiwisty, o ustanowienie stałego budżetu na potrzeby archiwum.

Program wytyczony przez prelegenta (kierownika sekcji archiwalnej Ośrodka ABMK) w dużym stopniu już został wykonany. W wielu diecezjach i zakonach przeprowadzono reorganizację archiwów, którym nadano nowy statut i regulamin. Archiwa wszędzie już mają swoich kierowników, a niektóre nawet więcej pracowników, przeszkolonych na dwu kursach archiwalnych. Prawie każde archiwum posiada też własny stały budżet. Zwłaszcza bardzo podniosły się w dziedzinie organizacji i pracy archiwa zakonne, tak zakonów męskich jak i żeńskich.

2) O. Rumuald Gustaw OFM: *Stan i potrzeby bibliotek kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres.*

W referacie autor daje odpowiedź na trzy następujące pytania: I — ile jest obecnie w Polsce bibliotek kościelnych i jaki jest charakter ich zbiorów? II — Jak są one zorganizowane? III — Co należy uczynić dla podniesienia i rozwoju bibliotek i bibliotekarstwa kościelnego?

W drugiej części swego odczytu prelegent wykazał, że biblioteki kościelne można podzielić na trzy grupy: 1) zorganizowane w sposób nowoczesny, 2) uporządkowane w sposób niewystarczający i 3) nieuporządkowane. Najwięcej jest bibliotek trzeciej klasy, potem drugiej a najmniej, niestety, pierwszej.

W części trzeciej — co należy uczynić na przyszłość? — autor zwrócił się do władz kościelnych (diecezjalnych i zakonnych) o większe zainteresowanie się bibliotekami, a przede wszystkim o zamianowanie stałych bibliotekarzy, którzy by bibliotekami pilnie się zajęli, i o podniesienie, względnie ustanowienie budżetu dla tychże instytucji.

Program wskazany przez prelegenta (kierownika sekcji bibliotekarskiej Ośrodka ABMK) doczekał się już w znacznej mierze realizacji. Wszędzie w bibliotekach seminaryjskich (diecezjalnych) i zakonnych widzimy stałych bibliotekarzy, którzy posiadają na cele biblioteczne pewne fundusze. Do tej poprawy nie mało przyczyniły się także kursy bibliotekarskie dla pracowników bibliotek kościelnych, zwłaszcza drugi z rzędu, poświęcony metodzie opracowywania starych druków (1956), czwarty z rzędu — bibliograficzny (1957) i piąty z rzędu — dla inwentaryzacji rękopisów bibliotecznych (1960). Szczególne ożywienie widoczne jest w bibliotekach zakonnych, o czym świadczy także kurs bibliotekarski przeprowadzony w r. 1961 dla samych tylko bibliotekarzy klasztorów prowincji warszawskiej zakonu OO. Kapucynów¹².

3) Ks. Władysław Smoleń: *Stan i potrzeby muzeów kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres.*

Autor podzielił swój referat na cztery zasadnicze części: 1 — Zbiory i eksponaty, 2 — Muzeum jako ośrodek artystyczno-konserwatorski, 3 — Wystawy i 4 — Organizacja. Poszczególne części dzielą się na punkty. Prelegent szczególnie podkreślił znaczenie muzeum diecezjalnego przy nauczaniu

¹² O. A. Jastrzębski OFM Cap.: Pierwszy kurs bibliotekarski OO. Kapucynów prowincji warszawskiej. *Archiwa, Bibliot. Kośc.* T. 4: 1962 s. 353—355.

historii sztuki w seminariach duchownych oraz konieczność roztoczenia opieki przez kierownictwo muzeum diecezjalnego nad zabytkami na terenie diecezji.

Spośród trzech rodzajów zbiorów — archiwów, bibliotek i muzeów władze kościelne największą troską darzą biblioteki, potem archiwa a najmniejszą muzea. Bierze tu górę wzgląd praktyczny, jako że biblioteki okazują się najbardziej potrzebne przy nauczaniu kandydatów do stanu duchownego oraz w praktyce duszpasterskiej, natomiast muzea nierzadko mieszczą w sobie eksponaty, które gdyby były należycie zakonserwowane, mogłyby pozostawać nadal w świątyniach a nie w muzeach. Do tego niedoceniań muzeów kościelnych przyczyniły się ostatnio także skutki i zniszczenia drugiej wojny światowej i ciężkie warunki lokalowe.

W następstwie tego w Polsce istnieje właściwie jedno tylko muzeum diecezjalne dobrze zorganizowane i działające — w Tarnowie. Inne muzea diecezjalne: w Kielcach, Płocku, Poznaniu, Przemyślu, Sandomierzu i Wrocławiu pracują mniej lub więcej sprawnie. Muzea diecezjalne w Lublinie, Olsztynie oraz uniwersyteckie na KUL są dopiero początkującymi. Muzea diecezjalne istniejące przed ostatnią wojną w Częstochowie, Krakowie i Włocławku — obecnie nie istnieją. Zakony prawie nie posiadają muzeów.

W programie pracy na najbliższą przyszłość referent wysunął następujące główne postulaty: przygotowanie odpowiednich kandydatów na kierowników i pracowników muzeów kościelnych, ustanowienie wystarczającego budżetu oraz należyte warunki lokalowe.

Program wskazany przez prelegenta raczej skromne do tego czasu przyniósł rezultaty. Nie udało się dotąd urządzić pożądanego kursu muzealnego. Autor referatu a zarazem kierownik sekcji muzealnej Ośrodka ABMK może słusznie sądzić, że muzea kościelne w Polsce wtedy dopiero będą dobrze funkcjonowały, kiedy kierownictwo w nich obejmą księża z ukończonymi studiami sztuki kościelnej czy konserwacji zabytków.

Drugą serię prac metodycznych stanowi statut Ośrodka ABMK oraz projekty statutu i regulaminu poszczególnych zbiorów kościelnych. A najpierw:

4) *Statut Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.*

Statut ten został „ulożony przez komisję w składzie: ks. M. Rechowicz, rektor KUL — przewodniczący, ks. S. Librowski, W. Nowodworski, ks. J. Rybczyk i ks. W. Smoleń a zatwierdzony uchwałą senatu akademickiego KUL w dniu 25 czerwca 1959 r.“

Statut jest krótki i składa się z trzech części: I — Cel i zadania Ośrodka, II — Środki, którymi Ośrodek ma swe cele osiągać i III — Organizacja Ośrodka.

Głównymi z wyliczonych tam celów i zadań Ośrodka są: 1) gromadzenie i opracowywanie materiałów dla zainteresowanych katedr i Biblioteki Uniwersyteckiej KUL oraz 2) organizowanie i sprawowanie opieki metodyczno-naukowej nad archiwami, bibliotekami i muzeami kościelnymi. Ważniejszymi środkami prowadzącymi do tych celów są: 1) kontakty z kierownictwem wymienionych zbiorów kościelnych i 2) kursy, zjazdy oraz prace publikowane w niniejszym organie Ośrodka ABMK.

Wiadomym jest, że Ośrodek ABMK, jako młoda instytucja, nie spełnia

dotąd wszystkich wykreślonych sobie zadań. Jest prawdopodobnym, że z biegiem czasu mogą się wyłonić również nowe jego zadania i nowe środki do nich, nie podane w obecnym statucie; uwzględni je kiedyś nowelizacja tego statutu.

Jeśli zaś chodzi o organizację Ośrodka ABMK — to na jego czele stoi dyrektor mający czterech swoich zastępców, po jednym dla każdej sekcji prac Ośrodka: 1) archiwalnej, 2) bibliotekarskiej, 3) muzealnej i 4) bibliograficznej. Owi zastępcy są jakby referentami, instruktorami czy pionierami swoich działów. Organem wykonawczym Ośrodka jest jego biuro, pracami którego kieruje sekretarz generalny Ośrodka.

Po statucie Ośrodka ABMK następują trzy paralelne prace: *Projekt statutu i regulaminu archiwum diecezjalnego, biblioteki diecezjalnej (seminaryjskiej) i muzeum diecezjalnego*. Jakkolwiek wszystkie trzy projekty statutu i regulaminu są zasadniczo ujęte dla zbiorów diecezjalnych, to jednak — przez odpowiednie skrócenia i uproszczenia — mogą być bez trudności zastosowane również dla archiwów, bibliotek i muzeów zakonnych. Wszystkie wspomniane projekty zostały zredagowane przez odpowiednich specjalistów z inicjatywy ks. Stanisława Librowskiego. Projekty te jednocześnie przynoszą ze sobą znaczny dorobek i doświadczenie pewnych środowisk naukowych (Włocławek — archiwum, Sandomierz — biblioteka i Tarnów — muzeum), które pragną je poprzez Ośrodek ABMK lojalnie rozciągnąć na inne centra kościelne kraju.

5) Ks. Stanisław Librowski: *Projekt statutu i regulaminu archiwum diecezjalnego*.

Przy redagowaniu powyższego projektu autor uwzględnił zarówno dotychczasowe drukowane statuty i regulaminy archiwów diecezjalnych, dzisiaj już niewystarczające, jak przede wszystkim wydane w r. 1952 przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych: *Statut ramowy wojewódzkiego archiwum państwowego* (wyd. powielane) i *Regulamin publicznych pracowni naukowych w archiwach państwowych*¹³, a także — *Tymczasowy statut i regulamin Archiwum Diecezjalnego we Włocławku* z r. 1953. Poszczególne paragrafy statutu i regulaminu w tymże projekcie zilustrowano na przykładzie Archiwum Diecezjalnego we Włocławku.

Sam statut archiwum dzieli autor na cztery części: I — Zasady ogólne, II — Cel i zadania archiwum, III — Zasób archiwalny i IV — Organizacja archiwum. Regulaminy są dwa: I — Regulamin pracowni naukowej archiwum i II — Regulamin dla wypożyczających akta i książki [księgozbioru podręcznego archiwum] na zewnątrz. W dodatku do statutu zamieszczono: Wykaz akt kancelarii archiwum diecezjalnego.

Po ukazaniu się projektu rozesłano tenże przede wszystkim ordynariuszom diecezjalnym i zakonnym oraz dyrektorom archiwów diecezjalnych. Do egzemplarza wysyłanego biskupom ordynariuszom kierownictwo Ośrodka ABMK dołączyło pismo upraszające o zatwierdzenie *mutatis mutandis* powyższego dla tamtejszego archiwum diecezjalnego a potem o wydrukowanie jako takiego w urzędowym organie diecezjalnym.

Rozesłany projekt statutu i regulaminu został już przyjęty w wielu

¹³ Zbiór przepisów archiwalnych. Z. 1. Oprac. Z. Kolankowski i K. Murza-Murzicz. Warszawa 1952 s. 24—26.

archiwach diecezjalnych i w niektórych zakonnych. Jeszcze w ciągu 1960 r. wydrukowały go jako swój archidiecezja warszawska i diecezja wrocławska¹⁴.

6) Bp Walenty Wójcik: *Projekt statutu i regulaminu biblioteki diecezjalnej (seminaryjskiej)*.

Dostojny autor słusznie zaznaczył już w samym tytule, że podawany przez niego statut i regulamin może służyć zarówno bibliotece „diecezjalnej” jak i „seminaryjskiej”. Takie bowiem dwie grupy naczelných bibliotek posiadamy dziś w naszych diecezjach. Istotnych różnic między nimi nie ma. Bibliotek przy seminariach duchownych jest więcej aniżeli tzw. diecezjalnych, a także mają za sobą większą tradycję.

Przy opracowaniu projektu statutu i regulaminu biblioteki wykorzystany został przez autora *Statut Biblioteki Narodowej w Warszawie* z r. 1938¹⁵ oraz *Tymczasowy statut Biblioteki Archidiecezjalnej w Warszawie* z r. 1952, pozostający dotąd w maszynopisie¹⁶. Natomiast projekt regulaminu został przyjęty z praktyki Biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu, opracowanej i stosowanej przez autora od r. 1956.

Sam statut jest zwięzły i dzieli się na cztery części: I — Zasady ogólne, II — Cel i zadania biblioteki, III — Zbiory i organizacja biblioteki oraz IV — Kierownictwo i pracownicy. Regulamin korzystania ze zbiorów dzieli się na cztery rozdziały: I — Zasady ogólne, II — Wypożyczanie książek, III — Udostępnianie zbiorów pracownikom nauki i IV — Postanowienia końcowe.

Mimo to, że projekt ukazał się dopiero w roku bieżącym (1961), w wielu bibliotekach diecezjalnych (seminaryjskich) i zakonnych korzysta się z niego i przystosowuje dla własnych potrzeb. W druku jednakże dotąd nie zdążyło się pojawić żadne jego zatwierdzenie.

7) Ks. Władysław Smoleń: *Projekt statutu i regulaminu muzeum diecezjalnego*.

Projekt ten opracował autor na podstawie *Tymczasowego statutu i regulaminu Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie*, zredagowanego (zapewne przez niego) w r. 1957. Dostosowany on zatem został do warunków tego głównego w Polsce muzeum kościelnego. Z tego powodu wydaje się zbyt obszerny i rozbudowany. Nie trudno jednak będzie go dostosować (przez odpowiednie skróty i uproszczenia) do potrzeb innych muzeów kościelnych, nie tylko diecezjalnych ale i zakonnych. Przy omawianiu poszczególnych artykułów statutu i regulaminu autor — siłą rzeczy — wziął za przykład swoje rodzime Muzeum Diecezjalne w Tarnowie.

Sam statut dzieli się na następujące punkty: 1) postanowienia ogólne, 2) zbiory muzeum, 3) wystawa, 4) udostępnianie zbiorów do studiów naukowych, 5) konserwacja zbiorów, 6) opieka nad zabytkami na terenie diecezji, 7) konserwacja obiektów z terenu diecezji, 8) muzeum diecezjalne jako pomoc w studiach teologicznych, 9) opieka nad powstającymi dziełami

¹⁴ Statut i regulamin Archiwum Archidiecezji Warszawskiej. *Wiad. archidiec. warsz.* R. 50: 1960 s. 653—660; Statut i regulamin Archiwum Diecezjalnego we Wrocławku. *Kron. Diec. włocł.* T. 43: 1960 s. 383—391.

¹⁵ *Dz. urz. Min. WRiOP* 1938 nr 2, poz. 28.

¹⁶ Statut oprac. ks. W. Malej i in.

kultu religijnego, 10) administracja, 11) filie muzeum oraz 12) postanowienia końcowe. Regulaminy są dwa: I — Regulamin wewnętrzny (Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie) i II — Regulamin dla korzystających z muzeum.

Po równoczesnym ukazaniu się drukiem projektu statutu i regulaminu biblioteki i muzeum, rozesłano je razem najpierw ordynariuszom diecezjalnym i zakonnym oraz muzeom diecezjalnym. Do egzemplarzy wysyłanych biskupom ordynariuszom zostało dołączone pismo podobne treścią do doręzonego przed rokiem w sprawie zatwierdzenia projektu statutu i regulaminu archiwum diecezjalnego.

O realizacji projektu statutu i regulaminu muzeum da się obecnie mniej więcej tyle zauważyć, co wyżej powiedziano o projekcie statutu i regulaminu biblioteki.

8) Ks. Leon Figarski: *Projekt wzoru sporządzania inwentarza kościelnego i beneficjalnego*.

Jest to opracowanie szczegółowe z dziedziny archiwistyki kościelnej a właściwie z profilaktyki archiwalnej — bo jeszcze z pracy w kancelarii parafialnej. Jego autor, znany praktyk na tym polu, gdyż m. in. opracował dwa szerokie (takie) inwentarze dla parafii, w których pracował¹⁷, na prośbę referenta archiwalnego Ośrodka ABMK, po uwzględnieniu podobnych przykładów drukowanych i rękopiśmiennych, przygotował niniejszy projekt jako wzór dla użytku przede wszystkim księży proboszczów.

We wstępie autor omawia pojęcie, potrzebę i podział inwentarza. Sam zaś inwentarz poświęcony jest takim zagadnieniom: I — Parafia, II — Kościół parafialny, III — Beneficjum parafialne, IV — Kancelaria, archiwum, biblioteka i [ewentualnie nawet] muzeum [parafialne], oraz V — Ogólne zestawienie wartości majątku kościelnego i beneficjalnego. Do całości dołączono dwa wzory karty inwentarza kościelnego.

Praca ta posiada wielkie znaczenie, tak obecnie dla duszpasterstwa jak i w przyszłości dla historii kościelnej. Nic więc dziwnego, że czcigodny recenzent 2-go zeszytu czasopisma *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*¹⁸, w którym ona była wydrukowana, uważa ją za najważniejszą ze wszystkich zamieszczonych tam prac i artykułów.

Stąd też egzemplarze tego projektu kierownictwo Ośrodka ABMK rozesłało wszystkim kuriom diecezjalnym i prowincjalnym męskim w całym kraju, z prośbą o łaskawe wykorzystanie w podległych im parafiach i klasztorach, łącznie z ewentualnym przedrukowaniem tegoż wzoru w swoich urzędowych organach.

Powyższy wzór inwentarza znalazł pozytywny oddźwięk w kuriach diecezjalnych i w prowincjalnych urzędach zakonnych.

Napisanie i wydrukowanie takich opracowań metodycznych stanowi dopiero 25% w realizacji zamierzonego przez Ośrodek ABMK celu — podniesienia organizacji i usprawnienia pracy w zbiorach kościelnych. Dalsze 25% dały bezpośrednio odezwy z załączonym egzemplarzem pracy skierowane przez Ośrodek do ordynariuszy diecezjalnych i zakonnych. Drugą połowę pracy wykonali ci księża biskupi i ordynariusze zakonni, którzy otrzymane projekty w odpowiednich swoich zbiorach zatwierdzili i ogłosili dru-

¹⁷ Dla parafii Wysokie Koło (ss. 350) i Kazanów Iłżecki (ss. 260) w diecezji sandomierskiej.

¹⁸ O. J. Wojnowski CSSR w *Aten. kapł. T.* 61: 1960 s. 158.

kiem. Atoli w tych diecezjach i zakonach, w których podjęte przez Ośrodek wysiłki nie przyniosły jeszcze zamierzonych skutków, wypadnie dążyć do tego wytrwale i przez dłuższy czas poprzez korespondencję, osobiste kontakty, kursy, zjazdy i dalsze publikacje.

W każdym razie dotychczasowe „osiem prac metodycznych“, opracowane i wydrukowane w stosunkowo krótkim czasie, stanowią już pokaźną „Bibliotekę“ Ośrodka ABMK. Wszystkie one zostały wydane w tej formie staraniem redaktora niniejszego czasopisma. Osiągną zamierzony cel, jeżeli zostaną wszędzie, gdzie tylko zachodzi potrzeba, *mutatis mutandis* szybko przyjęte i wprowadzone w życie.

S u m m a r i u m

DE OCTO INSTITUTI ABMK OPUSCULIS RATIONEM DOCENDI TRACTANTIBUS EORUMQUE IN RES ARCHIVORUM, BIBLIOTHECARUM MUSEORUMQUE ECCLESIASTICORUM INVEHENDIS

Ad Bibliothecam Catholicam Universitatis Lubliniensis (KUL) excitatum an. 1956 Institutum Archivorum Bibliothecarum Museorumque Ecclesiasticorum, studiorum an. 1958/59 separatum ab eadem Bibliotheca ipsumque iunctissimum eidem Maximo Lyceo factum est peculiare Collegium magisteriorum seu facultatum eiusdem Universitatis, scientiis movendis auxiliisque praestandis destinatum. Anno 1959 Institutum suis statutis auctum est; quibus statutis non solum factum est nuncupati Lycei (KUL) ipsum Institutum sed etiam sunt ei gravia erga omnes Poloniae dioeceses munia obeunda in moderandis via ac ratione scientiae archivis, bibliothecis museisque ecclesiasticis atque professionis arte imbuendis in ipsis complexibus hominibus operam navantibus. Eiusmodi compendiariae institutiones seu professionis cursus ab ipso Instituto, primum ab Bibliotheca Universitatis (KUL), nonnulli sunt constituti quorum 2 archivales, 5 bibliothecarii.

Imprimis ad cognoscenda et provehenda negotia in ecclesiasticis complexionibus exercenda auxilio sunt non solum artis cursus, verum etiam statuto tempore prodeuntes Commentarii, quibus index: *Archiva, Bibliothecae et Musea Ecclesiastica*, quique apud nostros et externos viros doctos laudem adepti sunt. Horum commentariorum, duabus primis sectionibus, octo de collectionibus ecclesiasticis dissertationes scientiae viam ac rationem inculcantes typis prodierunt, quae postea separatis fasciculis excussae sunt.

Quae quidem opuscula perspectis ipsorum rebus argumentisque his titulis proferuntur:

- 1) Sac. Stanislaus Librowski: *De statu et necessitatibus archivorum ecclesiasticorum atque quidnam hac in re proximis annis faciendum sit*. Lublini 1959 pp. 16.
- 2) Pater Romualdus Gustaw OFM: *De statu et necessitatibus bibliothecarum ecclesiasticarum atque quidnam hac in re proximis annis faciendum sit*. Lublini 1960 pp. 12.
- 3) Sac. Wladislaus Smoleń: *De statu et necessitatibus museorum ecclesiasticorum atque quidnam hac in re proximis annis faciendum sit*. Lublini 1960 pp. 16.
- 4) *Statuta Instituti Archivorum, Bibliothecarum Museorumque Ecclesiasticorum ad Catholicum Maximum Athenaeum Lubliniense vigentis*. Lublini pp. 4.
- 5) Sac. Stanislaus Librowski: *Proposita de statutis et regulis servandis in archivo dioecesano moderando*. Lublini 1960 pp. 10.
- 6) Eppus Valentinus Wójcik: *Proposita de statutis et regulis servandis in bibliotheca, dioecesana, seu seminarii dioecesanis, moderanda*. Lublini 1961 pp. 10.
- 7) Sac. Wladislaus Smoleń: *Proposita de statutis et regulis servandis in museo dioecesano moderando*. Lublini 1961 pp. 12.
- 8) Sac. Leo Figarski: *Proposita exemplaria ad inventaria ecclesiasticorum operum beneficiorumque digerenda*. Lublini 1960 pp. 18.

Cum diebus 26/27 m. iunio, an. 1957 Claro Monte Censtochoviae virorum in re archivaria, bibliothecaria, musearia peritorum primus haberetur conventus, tres priores paralleli commentarioli uti acroases recitatae sunt, quibus summae et singulares normae mandabantur, ut, post intercapedinem, post alterius belli mundani vastationes, collectiones eccle-

siasticae acriore afficerentur nisu ac labore, immo negotia peragenda instaurationem pate-
rentur. Normae, quae memoratis acrosibus proclamabantur plerumque in archivis, in
bibliothecis iam in rem adductae sunt.

Tria autem parallela proposita statutorum regularumque singularibus collectionibus eccle-
siasticis destinanda a locorum Ordinariis Praepositisque religiosorum erga suae ditionis
instituta confirmantur, quod imprimis ipsa archiva dioecesana spectat.

KS. BOLESŁAW KUMOR

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI OŚRODKA ABMK ZA ROK 1960

Działalność Ośrodka ABMK na przestrzeni 5 lat jego istnienia omawiają
dwa artykuły ks. dra Stanisława Librowskiego zamieszczone w pierwszym
(s. 10—17) i drugim (s. 131—132) zeszycie niniejszego czasopisma, jak również
informacja zamieszczona przez podpisanego na łamach *Tygodnika Pow-
szechnego*¹.

W niniejszym okresie sprawozdawczym ze zmian personalnych należy
zanotować, że z dniem 10 II 1960 po ks. dr Stanisławie Librowskim zaczął
pełnić funkcję sekretarza generalnego Ośrodka ks. dr Bolesław Kumor.
Od 15 listopada 1960 r. zaangażowano na pełny etat do pracowni mikrofilmo-
wej Ośrodka p. Mariana Hałasę.

1. Kursy szkoleniowe.

W roku sprawozdawczym, w dniach od 4 do 8 lipca, Ośrodek urządził
kurs dla pracowników inwentaryzacji rękopisów bibliotecznych w zbiorach
kościelnych². Program kursu obejmował 5 dni wykładów z 17 różnych te-
matów mieszczących się w 30 godzinach wykładowych. Na wykładowców
zaproszono specjalistów z różnych ośrodków naukowych (Kraków, Poznań,
Warszawa, Wrocław). Wykłady miały na celu nie tylko podanie pewnej sumy
wiadomości teoretycznych, lecz przede wszystkim zapoznanie pracowników
zbiorów kościelnych z zagadnieniem konserwacji i naukowego opracowania
rękopisów bibliotecznych. Uczestnicy kursu (48 słuchaczy) reprezentowali
prawie wszystkie diecezje i prowincje zakonne w Polsce. Opracowane i prze-
pisane na maszynie skrypty z wykładów zostały potem rozesłane uczestni-
kom kursu.

2. Akcja wydawnicza

W r. 1960 ukazał się drugi zeszyt organu Ośrodka *Archiwa, Biblioteki*

¹ Ks. B. Kumor: Porządkujemy zbiory kościelne. *Tyg. powsz. R.* 14: 1960 nr 50 (620)
s. 5—6.

² Ks. B. Kumor: Sprawozdanie z kursu dla pracowników inwentaryzacji średniowiecz-
nych rękopisów bibliotecznych, zorganizowanego przez Ośrodek ABMK w dniach od 4 do 8
lipca 1960 r. *Archiwa, Bibliot. kośc. T.* 2: 1961 z. 1/2 s. 283—288.